

Sprawa C-203/24 [Hakamp]ⁱ**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości****Data wpływu:**

15 marca 2024 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Hoge Raad der Nederlanden (Niderlandy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

15 marca 2024 r.

Strona skarżąca:

KN

Strona przeciwna:

Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank

Przedmiot postępowania głównego

Postępowanie przed sądem krajowym dotyczy ustalenia, które ustawodawstwo w zakresie zabezpieczenia społecznego ma zastosowanie w odniesieniu do zamieszkałego w Niderlandach pracownika, który dla mającego siedzibę w Liechtensteinie pracodawcy wykonywał pracę na statku żeglugi śródlądowej na terytorium Belgii, Niderlandów i Niemiec.

Przedmiot i podstawa prawna wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Niniejszy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 267 TFUE dotyczy w szczególności tego, w jaki sposób należy ustalić, czy pracownika wykonującego pracę najemną w dwóch lub więcej państwach

ⁱ Niniejszej sprawie została nadana fikcyjna nazwa, która nie odpowiada rzeczywistej nazwie żadnej ze stron postępowania.

członkowskich można uznać za osobę, która znaczną część swojej pracy wykonuje w państwie członkowskim, w którym ma miejsce zamieszkania.

Pytania prejudycjalne

1. Jakie okoliczności lub jakiego rodzaju okoliczności są właściwe dla celów dokonania oceny na podstawie art. 14 ust. 8 rozporządzenia wykonawczego w zakresie tego, czy ktoś, kto zwykle wykonuje pracę najemną w dwóch lub więcej państwach członkowskich, wykonuje znaczną część tej pracy w państwie zamieszkania, w przypadku gdy ustalono, że osoba ta poświęca na wykonywanie pracy w tym państwie 22 % swojego czasu pracy? Czy w tym względzie wymaga się, aby: i) dana okoliczność miała bezpośredni związek z wykonywaniem pracy, ii) dana okoliczność wskazywała na miejsce, w którym praca jest wykonywana, oraz iii) z daną okolicznością można było powiązać wnioski ilościowe w odniesieniu do wagi, jaką można przypisać pracy w państwie zamieszkania w porównaniu z całością pracy danej osoby?

2. Czy – biorąc pod uwagę odpowiedź udzieloną na pytanie 1 – przy dokonywaniu takiej oceny należy lub można uwzględnić: i) miejsce zamieszkania pracownika, ii) miejsce rejestracji statku żeglugi śródlądowej, na którym pracownik wykonuje swoją pracę, iii) miejsce siedziby właściciela i operatora statku żeglugi śródlądowej, iv) obszar, po którym statek pływał w innych okresach, kiedy rzeczony pracownik na nim nie pracował ani nie był jeszcze zatrudniony u pracodawcy, v) miejsce siedziby pracodawcy oraz vi) miejsce, w którym pracownik wchodzi na pokład statku i z niego schodzi?

3. W odniesieniu do jakiego okresu należy dokonać oceny tego, czy pracownik znaczną część pracy wykonuje w swoim państwie zamieszkania?

4. Czy w ramach ustalania mającego zastosowanie ustawodawstwa właściwej instytucji danego państwa członkowskiego przysługuje podlegający co do zasady uszanowaniu przez sąd zakres uznania w odniesieniu do pojęcia „znaczną część pracy”, o którym mowa w art. 13 ust. 1 rozporządzenia podstawowego, a jeżeli tak, to jak szeroki jest ten zakres?

Powołane przepisy prawa Unii

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczące wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego

Powołane przepisy prawa krajowego

Brak

Zwięzłe przedstawienie stanu faktycznego i postępowania głównego

- 1 W 2016 r. skarżący mieszkał w Niderlandach. Od dnia 4 lutego 2016 r. do dnia 31 grudnia 2016 r. pracował na zarejestrowanym w Niderlandach statku żeglugi śródlądowej. Właścicielem i operatorem statku jest zarejestrowane i mające siedzibę w Niderlandach przedsiębiorstwo żeglugowe. W rozpatrywanym okresie skarżący był pracownikiem najemnym u pracodawcy w Liechtensteinie i wykonywał pracę na statku w Belgii, Niemczech i Niderlandach. Według dziennika pokładowego w 2016 r. statek przez około 22 % czasu pływał po terytorium Niderlandów.
- 2 Pismem z dnia 25 lipca 2017 r. instytucja właściwa dla Liechtensteinu zwróciła się do strony przeciwnej, Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank (zarządu zakładu ubezpieczeń społecznych, Niderlandy), o tymczasowe ustalenie zgodnie z art. 6 rozporządzenia (WE) nr 987/2009 (zwanego dalej „rozporządzeniem wykonawczym”), które ustawodawstwo krajowe w zakresie zabezpieczenia społecznego miało zastosowanie w odniesieniu do skarżącego w okresie, gdy pracował on na statku. Decyzją z dnia 6 marca 2020 r. strona przeciwna ustaliła tymczasowo, że zastosowanie miało niderlandzkie ustawodawstwo w zakresie zabezpieczenia społecznego.
- 3 Od tej decyzji skarżący wniósł do strony przeciwnej środek zaskarżenia. Strona przeciwna środek zaskarżenia oddaliła, wychodząc z założenia, że to w Niderlandach skarżący wykonywał znaczną część pracy w rozumieniu art. 13 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 883/2004 (zwanego dalej „rozporządzeniem podstawowym”). Wzięła w tym względzie pod uwagę to, że z dziennika pokładowego wynika, iż w 2016 r. statek przez około 22 % czasu pływał po terytorium Niderlandów, w 2013 r. było to również około 22 %, a w 2014 r. – 24 %. Uwzględniła również to, że skarżący mieszka w Niderlandach, że statek jest zarejestrowany w Niderlandach oraz że właściciel i operator statku mają siedzibę w Niderlandach.
- 4 Po tym jak rechtbank (sąd rejonowy) oddalił skargę skarżącego, skarżący wniósł apelację do Centrale Raad van Beroep (sądu apelacyjnego w sprawach z zakresu zabezpieczenia społecznego i służby cywilnej, zwanego dalej „Centrale Raad”). Również i ten sąd orzekł, że skarżący znaczną część pracy wykonywał w Niderlandach. Centrale Raad uzasadnił to, wyjaśniając, iż można uznać, że pracownik, który wykonuje pracę w swoim państwie zamieszkania przez mniej niż 25 % swojego czasu pracy, wykonuje tamże jednak znaczną część pracy, jeżeli istnieje wystarczająco dużo innych okoliczności, które na to wskazują. Im mniej pracownik pracuje w danym państwie członkowskim, tym więcej koniecznych będzie takich innych okoliczności, by to udowodnić lub tym bardziej ważne będą one musiały być.

- 5 Centrale Raad uznał, że w zaskarżonej decyzji strona przeciwna oparła się na wystarczających podstawach w celu wykazania, że skarżący wykonywał znaczną część pracy w będących jego państwem zamieszkania Niderlandach. W opinii tego sądu, dokonując tego ustalenia, strona przeciwna mogła uwzględnić to, że statek, na którym pracował skarżący, w 2013 r. pływał po terytorium Niderlandów także przez 22 % czasu, natomiast w 2014 r. – przez 24 % czasu. Mogła również uwzględnić to, że skarżący mieszka w Niderlandach, że statek jest zarejestrowany w Niderlandach oraz że właściciel i operator statku mają siedzibę w Niderlandach.

Istotne argumenty stron w postępowaniu głównym

- 6 Od wspomnianego wyroku Centrale Raad skarżący wniósł skargę kasacyjną do sądu odsyłającego, to jest Hoge Raad der Nederlanden (sądu najwyższego Niderlandów). Jedyne podniesiony w niej zarzut pierwszy ma znaczenie z perspektywy pytań prejudycjalnych.
- 7 Skarżący twierdzi, że orzekając, iż znaczną część swojej pracy wykonywał w Niderlandach, Centrale Raad dokonał nieprawidłowego zastosowania art. 13 rozporządzenia podstawowego oraz art. 14 ust. 8 rozporządzenia wykonawczego. Podnosi on w tym względzie, że uwzględnione przez Centrale Raad okoliczności nie mają znaczenia z perspektywy oceny tego, czy znaczna część jego pracy została wykonana w Niderlandach. Twierdzi on ponadto, iż Centrale Raad w swoich rozważaniach niesłusznie nie uwzględnił okoliczności, że jego pracodawca ma siedzibę w Liechtensteinie oraz że on sam na pokład statku wszedł nie w Niderlandach, lecz w Belgii, i także tam z pokładu zszedł.

Zwięzłe uzasadnienie odesłania

- 8 Sąd odsyłający zauważa, że zgodnie z art. 14 ust. 8 rozporządzenia wykonawczego pojęcie „znaczej części pracy”, o którym mowa w art. 13 ust. 1 lit. a) rozporządzenia podstawowego, należy interpretować w ten sposób, że musi ono odnosić się do znacznej pod względem ilościowym części całej pracy, przy czym nie musi to być koniecznie największa część tej pracy. Zgodnie z art. 14 ust. 8 rozporządzenia wykonawczego to, czy znaczna część pracy jest wykonywana w danym państwie członkowskim, w przypadku pracy najemnej ocenia się z uwzględnieniem takich kryteriów orientacyjnych jak czas pracy lub wynagrodzenie. Jeżeli po zastosowaniu tych kryteriów uzyskana proporcja jest mniejsza niż 25 %, to zgodnie z tymże przepisem wskazuje to na to, że znaczna część pracy nie jest wykonywana w przedmiotowym państwie członkowskim.
- 9 Z użycia w art. 14 ust. 8 rozporządzenia wykonawczego słów „mede” [nid. „również”, w wersji polskiej użyto czasownika „uwzględnić”], „kryteria orientacyjne” oraz „wskazuje” wynika, iż w przypadku czasu pracy lub wynagrodzenia w proporcji wynoszącej mniej niż 25 % w odniesieniu do państwa zamieszkania możliwe jest, że inne okoliczności w ramach ogólnej oceny będą

prowadziły do uznania, że należy jednak przyjąć, iż praca wykonywana w tym państwie stanowi znaczną część całkowitej pracy danej osoby.

- 10 Po pierwsze, pojawia się pytanie o to, jakie okoliczności są istotne, by móc ustalić, że pracownicy, którzy wykonują mniej niż 25 % swojej pracy w swoim państwie zamieszkania, mogą jednak zostać uznani za osoby wykonujące tam znaczną część swojej pracy. Po drugie, nie jest również jasne, w odniesieniu do jakiego okresu należy dokonać takiej oceny.
- 11 Zdaniem sądu odsyłającego do okoliczności istotnych w rozpatrywanym przypadku nie należy wynagrodzenie. Jeżeli istniała różnica w wynagrodzeniu, to strony tego kryterium nie przywołały. Nie jest jasne, które kryteria rzeczywiście mają znaczenie. Rozporządzenie wykonawcze stanowi jedynie, że znaczny charakter pracy należy ustalać „również” w oparciu o takie kryteria orientacyjne jak czas pracy lub wynagrodzenie, nie wymieniając przy tym, jakie inne jeszcze okoliczności mogą mieć w tym względzie znaczenie.
- 12 Sąd odsyłający jest skłonny do tego, by z użytego w art. 14 ust. 8 rozporządzenia wykonawczego sformułowania mówiącego, iż część pracy wykonywana w państwie zamieszkania musi być „znaczna pod względem ilościowym” wywnioskować, że inne podlegające uwzględnieniu okoliczności – poza czasem pracy lub wynagrodzeniem – i) muszą mieć bezpośredni związek z wykonywaniem pracy, ii) muszą wskazywać na miejsce, w którym praca jest wykonywana, oraz iii) być tego rodzaju, by można było powiązać z nimi wnioski ilościowe co do wagi, jaką można przypisać pracy w państwie zamieszkania w porównaniu z całością pracy danej osoby.
- 13 Sąd odsyłający ma wątpliwości co do tego, czy okoliczności leżące u podstaw oceny Centrale Raad rzeczywiście są w tym aspekcie istotne. Chodzi tu mianowicie o okoliczności, które nie są mają bezpośredniego związku z wykonywaniem pracy. Nie wynika z nich nic na temat miejsca wykonywania pracy ani tego, jaka pod względem ilościowym jest waga pracy wykonywanej w państwie zamieszkania w porównaniu z całością pracy.
- 14 Oczywiście jest, że miejsce rejestracji statku oraz miejsce siedziby właściciela i operatora statku nie mają z tą pracą związku. Wydaje się, że jest tak również w przypadku obszaru, po którym statek pływał w innych latach, gdy skarżący jeszcze na nim nie pracował (zob. pkt 15–18 poniżej). Z racji tego, że art. 13 ust. 1 rozporządzenia wykonawczego z definicji dotyczy pracownika, który część swojej pracy wykonuje w państwie zamieszkania, to kryterium miejsca zamieszkania nie jest zdaniem sądu odsyłającego istotne. Skarżący powołał się jeszcze na miejsce siedziby pracodawcy oraz miejsce, w którym on sam wchodzi na pokład statku i z niego schodzi. Pierwsze kryterium nie ma żadnego związku z pracą, z drugiego zaś nie wynika nic na temat tego, jaka pod względem ilościowym jest waga pracy wykonywanej w państwie zamieszkania. Z racji tego, że brzmienie i systematyka rozporządzenia podstawowego oraz rozporządzenia wykonawczego, jak również orzecznictwo Trybunału nie dostarczają wskazówek wystarczających do tego, by

wywnioskować, jakie kryteria faktycznie mają znaczenie, sąd odsyłający zwraca się do Trybunału z dwoma pierwszymi pytaniami prejudycjalnymi.

- 15 Co się tyczy drugiej kwestii, a mianowicie tego, jaki okres jest istotny z perspektywy zbadania tego, czy znaczna część pracy skarżącego została wykonana w Niderlandach, sąd odsyłający rozważa kilka możliwości. Zważywszy, że w Niderlandach składkę na ubezpieczenie społeczne pobiera się za rok kalendarzowy, za punkt wyjścia można by przyjąć odpowiedni rok kalendarzowy. Ma to jednak tę wadę, że jest powiązane z prawem krajowym, wskutek czego mogą pojawić się różnice w podejściu między zainteresowanymi państwami członkowskimi. Można by również rozważyć ocenę okresu, w którym pracownik pozostaje w niezmienionym stosunku pracy, który to okres może być dłuższy, lecz również krótszy niż rok. Także w tym kontekście znowu pojawia się pytanie, czy można również wziąć pod uwagę okoliczności zaistniałe w okresach, gdy pracownik nie był zatrudniony na statku (zob. pkt 14 powyżej).
- 16 Tytułem wyjaśnienia sąd odsyłający zauważa, że z art. 14 ust. 10 rozporządzenia wykonawczego wynika, iż w celu określenia mającego zastosowanie ustawodawstwa należy uwzględnić sytuację, jaka prawdopodobnie może mieć miejsce podczas kolejnych 12 miesięcy kalendarzowych. W rozporządzeniu wykonawczym nie określono przy tym zresztą, od jakiego momentu należy zacząć liczyć bieg tego 12-miesięcznego okresu.
- 17 Rozporządzenie wykonawcze nie zawiera natomiast odniesienia do sytuacji w przeszłości. W Praktycznym poradniku dotyczącym ustawodawstwa mającego zastosowanie w Unii Europejskiej (UE), Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG) i Szwajcarii z grudnia 2013 r. (zwanym dalej „Praktycznym poradnikiem”), s. 31, Komisja Administracyjna ds. Koordynacji Systemów Zabezpieczenia Społecznego (zwana dalej „Komisją Administracyjną”) zauważa, że działalność w przeszłości również jest wiarygodnym wskaźnikiem pozwalającym przewidzieć przyszłe zachowanie. Jeśli nie jest możliwe podjęcie decyzji na podstawie zaplanowanych schematów zatrudnienia lub harmonogramów pracy, wówczas według Praktycznego poradnika uzasadnione jest przeanalizowanie sytuacji z ostatnich 12 miesięcy i wykorzystanie tej analizy przy ocenianiu znacznej części pracy. Ta opinia Komisji Administracyjnej nie jest jednak decydująca. Przedstawione w Praktycznym poradniku opinie komisji należy postrzegać jak zalecenia. Mogą one stanowić użyteczną wskazówkę przy dokonywaniu wykładni rozporządzenia podstawowego oraz rozporządzenia wykonawczego, lecz pozostają bez wpływu na uprawnienia sądu do dokonywania oceny treści przepisów tych rozporządzeń, jak wynika to z orzecznictwa Trybunału (zob. wyrok z dnia 5 grudnia 1967 r., Van der Vecht, 19/67, EU:C:1967:49, a także z dnia 8 maja 2019 r., SF, C-631/17, EU:C:2019:381, pkt 41).
- 18 W niniejszym przypadku Centrale Raad uwzględnił sytuację z roku 2012 oraz z roku 2013, a zatem okres dłuższy niż 12 miesięcy poprzedzające rozpoczęcie pracy, co stoi w sprzeczności z opinią Komisji Administracyjnej oraz odnośnym

przepisem w rozporządzeniu wykonawczym. Zdaniem sądu odsyłającego z jednej strony uwzględnienie panujących w minionych latach tendencji w zakresie pracy może być czymś oczywistym, jednak argument ten wydaje się mieć zastosowanie jedynie wówczas, gdy dany pracownik również wykonywał już tę pracę wcześniej. Z drugiej strony fakt, że rozporządzenie podstawowe i rozporządzenie wykonawcze nie zawierają wskazówek mówiących, iż należy uwzględnić to, jak wyglądała sytuacja w przeszłości, jest powodem, by tego nie robić. Dotyczy to tym bardziej sytuacji, która miała miejsce wiele lat wcześniej, zwłaszcza jeżeli pracownik nie był jeszcze wówczas zatrudniony. Z racji tego, że brzmienie i systematyka rozporządzenia podstawowego oraz rozporządzenia wykonawczego, jak również orzecznictwo Trybunału nie dostarczają wskazówek wystarczających na wyciągnięcie wniosków na potrzeby tych rozważań, sąd odsyłający zwraca się do Trybunału z trzecim pytaniem prejudycjalnym.

- 19 Zdaniem sądu odsyłającego pojawia się ponadto pytanie o to, jaki zakres uznania przysługuje właściwej instytucji w ramach ustalenia, że pracownik podlega danemu ustawodawstwu krajowemu w zakresie zabezpieczenia społecznego z racji tego, że znaczną część swojej pracy wykonuje w swoim państwie zamieszkania. Gdy sąd musi orzec w przedmiocie takiego ustalenia, pojawia się pytanie o to, czy musi dokonać całościowo swojej własnej oceny na ten temat – i jeżeli jest to konieczne zastąpić nią ocenę właściwej instytucji – czy też winien on przyznać tej instytucji pewien zakres uznania.
- 20 Centrale Raad zdaje się być zdania, że właściwej instytucji taki zakres uznania przysługuje. Na stronie 33 Praktycznego poradnika Komisja Administracyjna w odniesieniu do transportu drogowego pisze, że wyznaczone instytucje odpowiedzialne za określenie mającego zastosowanie ustawodawstwa mają możliwość zastosowania innych środków niż te wskazane w rozporządzeniu podstawowym, rozporządzeniu wykonawczym oraz samym poradniku, jeśli uznają je za bardziej odpowiednie do konkretnych sytuacji, którymi się zajmują. Wydaje się to wskazywać na istnienie zakresu uznania wyznaczonych instytucji. Uwaga ta nie ma jednak decydującego znaczenia – po pierwsze dlatego, że opinie Komisji Administracyjnej nie są prawnie wiążące, a po drugie ponieważ użyte w tym fragmencie pojęcie „wyznaczonych instytucji” może w stosownych przypadkach obejmować także sąd, który musi orzec w przedmiocie poprawności stanowiska właściwej instytucji danego państwa członkowskiego.
- 21 Przeciwno założeniu, że właściwej instytucji przysługuje zakres uznania, przemawia to, że pojęcie „znaczej części pracy” jest pojęciem prawnym, które w konkretnym przypadku nadaje się do zastosowania przez sąd bez potrzeby przyznawania pewnego zakresu uznania organowi administracyjnemu. Ponadto przyjęcie założenia, że właściwym instytucjom przysługuje pewien zakres uznania, prowadzi do zwiększenia prawdopodobieństwa, że właściwe instytucje w różnych zainteresowanych państwach członkowskich będą w odniesieniu do tego samego przypadku dochodzić do rozbieżnych wniosków na temat mającego zastosowanie ustawodawstwa, chociaż rozporządzenie podstawowe (art. 11 ust. 1) ma na celu właśnie to, by osoby, do których stosuje się to rozporządzenie,

podlegały ustawodawstwu krajowemu w zakresie zabezpieczenia społecznego tylko jednego państwa członkowskiego.

- 22 Z racji tego, że brzmienie i systematyka rozporządzenia podstawowego oraz rozporządzenia wykonawczego, a także orzecznictwo Trybunału również nie dostarczają wskazówek wystarczających na wyciągnięcie wniosków w zakresie istnienia ewentualnego zakresu uznania, sąd odsyłający zwraca się do Trybunału z czwartym pytaniem prejudycjalnym.

DOKUMENT ROBOCZY